

RAFFAI SAROLTA

Ki érti?

Az anyám még tartja magát, igen keményen, igen konokul tiltakozik minden mozdulatával, a beszédes hátával, mert folyton felém fordítja, de én már látom, korántsem olyan magabiztos, mint eddig. S tudjuk mindketten: a kérdésben végül úgysem ő dönt. Elmúltott negyvenesztendő, és mivel ez meg is látszik rajta, a lábasaihoz, meg fazekaihoz föllebbezhet — tovább már nem. Az apámhoz már alig, ha ugyan a fater tartja a szavát, márpedig én úgy gondolom, tartja ha kell, inaszakadtáig.

Hogy miért öregszenek meg ilyen váratlanul, minden előzetes jel nélkül egyszerre az asszonyok! Két évvel ezelőtt a ballagásomon milyen büszkén feszítettem az anyám mellett, s mire jutott azóta? Szikkadt és szétfolyó egyszerre, ami hihetetlennek tűnik ugyan, de igaz. Korábban is maszatolt már ezt-azt a képére, de akkor még jól állt neki, a szaga szinte izgató volt, most meg úgy húzok el mellette, hogy még csak ne is lássam. Olykor magában motyog, reszket a keze, ha a szekrényt rámolja, s a könnyű ruhadarabok súlya nem kényszeríti, hogy karjait magához szorítsa — reszket bizony, mintha folyton fázna, vagy mintha egy csöpp erő se maradt volna benne. Egy csöpp azonban maradt. Épp egy szűnyognak elég. Mert csípni még tud — ha alkalmat adok rá.

Természetesen ismerem a kenetes szöveget, hogy az őseinek valamivel mégis tartozik az ember, mostanában egyébként is ez a nagy szám, illetékesek és illetéktelenek azt kutatják: mi van az öregekkel? A *mi* öregeinkkel? — de ha meggondolom, korábban nemigen zörgették a kérdést, az iskolában se, soha. Legalábbis nem úgy, hogy nagyon emlékeznek rá. Nyilván nincs elég hely a szociális otthonokban — hát ezt is ők csinálták maguknak, nem mi, hűszévesek.

Ha engem kérdeznek, megmondom, mi van. Ki-ki él magának, mint mindig, mint eddig is, mióta én az eszem tudom. Kisebb-nagyobb nehézségekkel. Példának okáért, ha az ember el akar érne valamit, egy kis többlet piapénzt vagy hasonlót, az már gond, ami nem igazság, szerintem. Mármint a fiatalssággal szemben. Napokig törhetem a fejem, hogyan adjam elő. Amikor nálunk a falumbéli suttyók zsebei dagadtak a dohánytól. Éjjel-nappal. Az öreglány viszont úgy vigyáz minden garasra, mintha örökké akarna élni, vagy mintha éhaláltól rettegne. Mert éhezett ő már... és úgy néz, mint aki ölni készül. Én meg folyton éhezem, s ha képes lenne fölfogni, még talán közölném is vele. Másfajta életre, ha valaki tudni óhajtja. Nem erre a kispolgárra, ramatyra, ahol a napi nyolc órai munka kötelező, a háromszobás lakás összetarhálása csakúgy, de egy zuggal se több, és persze fürdőszobával, csempével, központi fűtéssel, hogy egész nap a tisztaságát őrizsem, „megbecsüljem” — ő, tessék csak. Tessék csak megbecsülni. Külön-külön minden verejtékszagú tégláját, minden fényezett parkettlécét, minden puha szőnyeget, és minden díszpárnát,

amit a jó édesanya szabadsága idején bököd össze, hogy „feldobja” az egészet egy kicsit. Űde színfoltokkal. Az egész lakást.

— Tégy a fejed alá mást, kisfiam. Az ágyneműtartóig még el tudsz talán menni?

— Odáig el — és persze feküdtem tovább nyugisan.

— Nem érted, hogy összekoszolod?

— De. Értem. Na és?

Háta mögé dugta a két kezét, megfogódzott a kilincsbén, azt hittem, letöri.

— Ezeket sokkal nehezebb mosni. Nem maradnak ilyen szépek... hamarabb tönkremennek... hiszen csak diszpárnák.

Elfulladt.

— Utálom őket egytől-egyig — mondtam. — Az egész kisuvickolt kakkát itt.

Megértette, úgy éljek. Azóta békén hagy, nem szól semmiért. Szabad vagyok, mint egy madár, vagy egy éve kábé, csak hát ez is verejtékszágú szabadság, ahogy az egész otthon című fejezet kényelme az.

Ha még egy nyarat itthon kell töltenem, hát inkább... de Lucát semmilyen sátoros csavargásokra nem engedik el. Hogy föl a kismotorra, azután mienk a világ! Hogyisne! Az övéi is begyöpültek, ha mindjárt fölveti őket a pénz, akkor is. Csak a papával-mamával, csak a behemót kocsival mehetünk — ami még hagyján. Ám akkor nekem is meg kell mutatnom legalább néhány adyt, csakhogy le ne égjek, mert azt nagyon nem szeretném. Önérzet nélkül nem megy a bolt, hiába, márpedig ez telitalálat a javából, azon túl, hogy Luca jó nő, és hogy én is jó vagyok nála. De milyen jó!

Különben azt már középiskolás korában tudja az ember, hogy az orvosira bekerülni maga az aranyhíd, minimum. Enyhén szólva. Ettől minden csajnál jó vagy, csakhát nem minden csaj apja tud évi sokszáz hektó bort és több száz lityenkó pálinkát betermelni saját, két különbejáratú, emeletes viskójának lapos födele alá. Induláshoz kivételesen jól jövünk mi egymásnak, bár szemérmesen hallgatunk felőle. Erről mindig. Ha azonban a leányzót hosszabb időre beterveztem, mint ahogy beterveztem, el kell vinnem néhányszor az egyetemi városba, hadd lásson csodát — a piszkos pénz nélkül viszont ez nem megyen. Mit csináljunk, ha egyszer ilyen a világ?

A fater érti, vagy nagyon közel került ahhoz, hogy megértse. Elég hiba, hogy a nőnemű emberfeleségeknek akad olykor némi beleszólásuk a dolgokba. Minálunk igen, bár egyre kevesebb.

— Ha a hűtőházba még dolgozni, belepusztulsz. Ha azért, hogy havi ezer-ötszázzal többet keress, hát havi ezerötszáz forintért pusztulsz el. Se többért, se kevesebbért. Nagyon kérlek, gondold meg — így anyám.

— No-no! — húzta ki magát a fater büszkén. — Nem olyan fából faragták a Kenyeres fiúkat anyjuk, hogy csak úgy belepusztuljanak a melóba.

— Megeszi a csontjaid a hideg, három év alatt megrokkansz. Nem vagy húszesztendő, negyvenhat éves vagy, ha netán elfelejtetted volna.

— Ne károgj.

— Érted károgok, nem magamért.

— Hiszen magadért már... — mondta apám fanyalogva, de csak elhallgatott hirtelen.

— Tudom jól... fölösleges folyton hangoztatnod. Tönkrementem, kész vagyok.

A fater arca elsötétedett.

— Ha azt akarnád a tányéromra tenni ilyen nagyon óvatosan, hogy a fiú miatt...

— Én már semmit sem akarok. Felőle még szólni se. Téged azonban, te jó bolond... nem hagylák. Nem és nem.

Felőle... ez én lettem volna. Anya mindig ilyen választékosan fejezte ki magát, ha két vállra került.

— Évekig takargattad! — kiabált apa. — Nem té takargattad?

Ha hiba el-elcsavarogni, későn járogatni haza, pityizálni egy kicsit, módjával... nos, akkor takargatott, tény. De attól én még kitűnően vizsgáztam. Mindig, mindenből. És akkor még fél kézzel levettem a lábáról az öreglányt.

— Évekig... igen. Sose tagadom. De akkor még hittem, hogy van szíve. Reméltem, hogy van.

— Szerinted esze sincs, igaz?

Vártam, hogy na, na most végre rám néz, bele a szemembe, de az istennek se.

— Dehogynem — mondta szinte szótagolva. — Esze, az van. Hidegebb, csavarosabb, több mint bárkinek. A kelleténél, az elbíráhatónál is több.

— Hát szíve is van. Hozzám van — hangskodott a fater. — Ha tudni akarod. Nagyokat beszélgetünk... rám hallgat, s ha rád nem, a te hibád.

— Fejezzük be, igen? — anyám hangja ilyenkor már elvékonyodik, arca hegye megpirul.

— Miért? Azt hiszed, a többi kölyök más? Azt hiszed?

— Nem érdekel. Nem akarok tudni róla.

— Ugyan miért nem? Ha valamit felhozok a fiam mentségére, az téged holtbiztosan nem érdekel. Kényelmes álláspont, ami azt illeti.

Ő meg nem nyugszik, míg az álláspontját mindenkivel el nem fogadtatja. Gyerekes dolog, szerintem.

— Fáraszt — vont vállat anyám, és úgy is látszott, hogy igen. — Mondhatnék mást is. Bármit mondhatnék, de ez az igazság. Halálosan fáraszt.

— És ezt elhiszi valaki.

— Te nem. Én gépirónó vagyok, te hentes és mészáros. Hogyan értenéd? Hogyan hihetnéd!

A fater most már megenyhül, ilyenkor mit is tehetne?

— De azt nem tagadod, hogy velem egészen jól kijön? Hogy órákat beszélgetünk végig?

— Kocsmában. Sör mellett.

— Na és! Ez a baj?

— Hogy csak a nagy korsó sörök mellett... hogy csak a kocsmában értitek meg egymást, sehol másutt. Ez a baj.

— De a kutya... — a fater már üvölt, s a többit jobb nem hallani. Jobb elfüstölni valamelyik zugba, bár ezeken a falakon minden hang átszüremkedik, noha a továbbiak igazában csak kettőjükre tartoznak, elvégre ők a házastársak; én nem bánom, miként gyözködik egymást.

Apa mindenesetre hajlik a dologra, bár a hűtőház nem a legideálisabb munkahely, de ő tudja. Két-három évig ki lehet bírni, tovább meg minek? És ha netán mégis marad minden a régiben, az se tragédia.

*

Ha egyedül maradhat az ember, a ház voltaképpen elviselhető, anyám minden: majd mi megmutatjuk, milyen is a tisztességes, rendben tartott, igazi, a mai kornak megfelelő munkásotthon — törekvése ellenére. Mi több: valóban kényelmes, ha semmi dolgod, csak fekszel a hátadon a harmincöt centiméter vastag, ráncosodás ellen letűzött hábszivacs derékaljon, és bámulod a meny-nyezet csontfehérségét és vársz, vársz, várakozol a szívszakasztó nyári hőségben fuldokló világból elrekesztett hús szobában — mert május végén is lehet nyári hőség, hamisítatlan, miért ne legyen, vizsgaidőszakra csak hadd legyen egy kis nem várt öröme az ifjúságnak. A jegyzetek lobot nem vetnek, szétziláltan borulnak arca lapjaik a lakásban, tisztelet övezi őket, nem tapodja a hátukat senki. Odakintről pedig, a lazára engedett redőnyön túlról a málnabokrok és fiatal fenyők keserédeessé vegyült, különös illata tolakszik be, a méhzümmögés bágyasztó, monoton hangja zizereg egészen a fülkagylómig a

nagy csöndességen át, mintha ember sehol nem élne, nem mozogna, nem indítana be okos masinákat, nem koppantanának kemény körmök írógépek mezítelen betűire, nem reccsentene szét húsvágó bárd szilárd csontokat — ilyenkor még a szirupos ízét lassan-lassan elvesztítő édes otthont is ki lehet bírni. Így igen.

Luca testén rajt' felejtette korai, szédült sugárzását a nap: forró, arany-máz — aligha tudnék meglenni nélküle. Bármilyen ostobaság, már nem mindegy: ő, vagy valaki más. Nyaka a tenyeremben finom, gyors belső lüktetéssel dobogó, eleven henger, koponyája tövén a kerekded csont virágkehely lehetne — háta külön világ, fél életre elég volna gyönyörködnöm benne és csak benne — olykor úgy vélem. Most úgy. Amikor kimerülten ráejtethetem combjai meleg, megnyitható, mégis mindig gyorsan összezáruló, sajátos, külön világára tenyerem, s térde hegyétől csípőjéig újra és újra végigtapogatom uj-jaim hegyével őt, talán, mert magamnak se hiszem, hogy ez az egyszerű mozdulat ekkora gyönyörűséget okozhat.

— Jó? Neked is jó?

— Jó.

Mindig így válaszol szelíden, egyszerűen, nagy magabizással, mintha minden, ami velünk történik, másképp nem is történhetne.

— Szeretem a nyugalmad — szalad ki a számon akaratlanul.

Lehunyt szemmel fekszik, nem válaszol. Más lány se reagálna erre? Egy szempilla rezzenésével, ajakmozdulattal legalább. Ném tudom levenni róla a szemem, de semmi. Belső sugárzás? Nem tudom.

— Te sohasem tartasz mosolyszünetet — jegyzem még meg, hátha.

— Dehogynem.

— Még nem tapasztaltam.

— Most se röhögcsélek, vagy igen?

— De savanyú se vagy!

Felém fordul. Nem erőlteti meg magát, lustán mozdul, nagysokára, kényelmesen.

— Mit akarsz tőlem, mondd csak.

Semmi harag, semmi indulat, csak így.

— Jó, hagyjuk. Semmit.

— Kapcsold be a magnót — mondja. — A bugi-vugit.

S már megint nem figyel, s én nem tudom mire gondolhat, azt se, gondolkodik-e nagynéha igazán. Él, lélegzik, mosolyog, lustálkodik, láthatóan elégedett — a velem való együttlétért se erőlteti meg magát: ő csak van. Ennyi az egész.

Megint lehunyt szemmel fekszik, láthatóan csak a zene ritmusára figyel, de arra egész lényével, minden porcikája mozog, alig észrevehetően, lefogat-tan, valami furcsa révületben. Fantasztikus. Ahogyan odaadja magát, s mindig egyetlenegy dolognak, ahogyan minden más megszűnik a számára... most csak ez a zene, ez a ritmus létezik: ennyi a világegyetem. Látom én, ennyi és nem több. Ha kimennék, észrevenné-e? Ha légneművé változnék és eltűnnék hirtelen? Nem ismerem én őt — még ennyire se.

— Hogy mi leszek? Nem mindegy? Érettségizem, azután majd meg-látom...

— Valahova jelentkeztl!

— Valahova igen. Nyelvszakra.

— Ugyan! Ott alig van esélyed. Megérdeklődtem... jól tudod.

— Marad egy évem gondolkozni. Miért? Mi történhet?

És bámul ártatlanul.

Persze, mi is történhet. Éldegél itthon, papa-mama kislányaként, a fiú a szomszédban, pontosan annyit jár haza, amennyi elég a kapcsolat fenntartá-sához, többé-kevésbé tutira vehető, bármilyen távra betervezhető — és a nő-

neműeket nem hívják be katonának. Majd lesz valami, majd lesz valahogyan, éhen nem vesszünk.

És most döbrentett meg először.

— Legfeljebb elmegyek számvitelre, mondd már. Ha a nyelvszak nem jön be. Végül teljesen mindegy.

Hüledezem.

— Hová?

— A matek is érdekel, képzeld.

Se hangos szó, se szemrehányás, mert én erről mindeddig mit se... csak simán elébem teszi: a matek is érdekel.

A szám lejárt, már a Many many megy.

— Rágyújtunk?

Kiszolgálom. Csak Szimfóniám van, jobbra nem futja, neki pedig oly mindegy, mit szív.

— Iszunk is? — készségeskedem.

— Kösz, azt nem. Az egész életem pálinkától bűzlik.

— De azért csak ne beszéld le róla az öregedet! Fantasztikus pasas, ha meggondolom.

Gyanúsán színtelenné válik a hangja, a szokásosnál is színtelenebb.

— Az. Fantasztikus.

— Izgalmas egyéniség, ha érted, mire gondolok. Nem hétköznapi. Nem mindennapi. Egyszóval... — erőlködöm, de hogy arca egyszerre bezár, elhallgatok.

— Egyszóval... szimpatikusnak találok — mondja csöndesen.

Ha tudnám, mit vár, mit akar? Ha tudnám! De nem rám néz, a füstöt bámulja, nyugisan pöfékel tovább.

— Most mit mondjak? — vágom ki magam végül. — Te jobban ismered.

Hosszú, hosszú, reménytelenül hosszú szünet. A semmi kis tunikába bújtatott test ismét csak a zenére figyel, mint valami szertartást, végzi minden izma a magáét. Ösztönlény tetőtől talpig. Mit kezdjek velem?

— Utálom a... — szólal meg váratlanul, hogy azonmód el is hallgasson — no, mindegy.

— Mit? Mit utálsz?

— Nem fontos.

— De ha tudni szeretném!

Kelletlenül von vállat.

— Utálom a pénzszerzési mániáját. Utálom, hogy... de hisz ezt te úgyse érted. Nálatok minden egészen más.

Szegénykém. Szegény kis aranyludam. Próbálnál csak egyszer mást! Próbálnád csak a filléreket számolni a hónap végén, mint az én anyám. Minden hónap végén... azt kéne, azt bizony.

Hogy nem válaszolok, röstelkedik.

— Megkeresnéd a Csend hangjait? Igen?

Megkeresem. Könnyen dirigál, a magnó az övé, az enyém olcsó kis vacak-ság volt, már tavaly tönkrement. Luca voltaképpen nagylelkű, már az első délután áthozta, jó néhány üres kazettával egyetemben. S itt is hagyta, vegyek fel rájuk, amit akarok. Ha mód van rá, minden éjjel magnózok egy kicsit, miután ő régen szunyál már. Zene mellett tanulni se rossz. Meglehetősen zavar, hogy az egész fölszerelés az övé, s amint látom, anyát is. Éppen ezért kéne megértenie... de mit értenek meg az öreg csajok? Semmit a világon. Még azt se, hogy öregek, akármilyenek, ha megértik. Vagy tudomásul veszik. Vagy alkalmazkodni tudnak bármihez, ami váratlan. Újszerű. Más, mint a megszokott.

Tudtam. Tudtam, hogy megint hangosan csörtet végig a bejárón... ma még dúdolgat is. Ihaj-csuhaj, nincs itt komoly lelki sérülés, kérem! No és, mert sejti, hogy Luca itt van, jókor jelzi hazajöttét még a süketekkel is.

A lány puha alsóajka megfeszül, de csak egy pillanatra, bölcs nyugalommal pöfékel tovább, mintha semmit se venne észre. Estefelé kísétálunk szépen kettecskén, az öregek kényszeredett mosollyal, tanácstalanul bölintanak, mi mást tehetnének? Ha éppen összeakadunk velük. Ha! Látják ők: az ifjú generáció nem hagyja idomítani magát, az emberiség másokat majmoló korszaka mivelünk lezárult.

Már azzal is, hogy Luca jár ide és nem én hozzájuk. Itt jobb — mondta az első alkalommal és betelepedett szépen a szobámba. Mindig csak déltől estig. Hogy otthon mi zajlik emiatt, arról nem beszél. Többnyire én beszélek, ha ugyan megszólal valaki, az egyetemről, az előadásokról, a többiekről. A nagypénzüekről is, mert akad a medikusok között az effélékből bőven — de Luca ilyenkor úgy néz rám, hogy inkább elhallgatok. No igen. Másoktól elviszi a szesz a zsozsót, hozzájuk betermeli. Morálishan persze nem nagy dicsőség — másfelől igen-bizony. Merthogy a faluban — igen, faluban! — a jobbak már MONTA márkájú gépkocsival furikáznak, oly természetes... a jobbaknak az. Ő tehát könnyen vonja meg a vállát, azt az aranyházat, ilyenkor ellenségesen gyönyörűt, könnyen fordul önmagába, könnyen teszi, mintha semmiről se tudna, semmiről se hallana, ami realitás.

— Kaphatnék valami hűsítőt?

Keccselek a konyhába. Hűsítőt! Szófavizzel föleresztett sűrítményt anyaglom, azt igen. Az anyám által tavaly befőzött málna elfogyott, ami pedig mégis megtette. Éppen a tegnapi szent napon iddógáltuk meg az utolját. Most tehát... megelégszünk valami pótkotyvalékkal, ha tetszik, ha nem.

— Józsi...

Fölnézek. Anyám az utcai szoba küszöbén áll, arca merev.

— Igen?

— Győztél — mondja hidegen, csaknem gyűlölködve.

— Hogyan?

— Mondom: győztél. Apád elsejével munkahelyet változtat... huszonöt év után. Fölmondott.

Csak állok mozdulni képtelenül, zavartan. Se öröm, se semmi, nem értem.

— Hát... — nyögöm ki nagynehezen — nem is tudom.

És nem látom az arcvonásait, nem látom, mert hátulról kapja a fényt... nem tisztességes dolog ez. Vár s hiába vár.

— Közölheted kis barátnőddel is — mondja szenvtelenül, hidegen. — Remélem, ő legalább örülni tud majd. Hiszen miatta tetted, nem?

Elönt a düh.

— Luca semmiről se tud! Hogy képzeled?

Megtámaszkodik, most már látom. Falfehér. Én milyen lehetek?

— Vagy úgy — méreget lustán, le-föl, le-föl. — Akkor tehát egyedül kell megbirkóznod a lelkiismeretteddel. Sajnálom.

— Mintha rólam esett volna szó — lép közénk a lány vidoran, de azután ijedten hallgat el, anyát nézi, anya meg őt. Rezzentelenül.

— Dehogy rólad, ahogy — hangoskodom. — Honnan veszel ilyen...

Anyám sarkon fordul, behúzza maga után az ajtót. Süket a csend, a halántékomon elevenen lüktet egy árulkodó ér.

— Mi volt ez?

— Semmi. Semmi, ha mondom.

Bevonszol a szobámba.

— Most pedig beszélj.

Nem hangos, ő sohasem hangos, két tárgyilagos mondatban közlöm a nagy eseményt. Hogy anyám miért ijedt? Ó, nem minden munkahely egyformán... egészséges. Vagy veszélytelen — szerinte. De csak szerinte, mert én, ugye, mint lassan-lassan szakavatott hozzáértő, korántsem osztom a nézetét.

— Hisz mindenetek megvan! — pillant körül a leányzó értetlenül.

— Mindenünk! Ne tréfálj. Mindenünk?!

— Miattad teszi — mondja ridegen.
 — Hogyan?
 — Jól hallottam én az előbb. Csak temiattad.
 — Na és? Ha miattam, hát a fia vagyok, vagy nem?
 A hangja most már éles. Halk, de éles.
 — Akkor csak rajtad múltott. Csak terajtatd.
 — A te apád kiért teszi, amit tesz? — kiáltok rá durván. — Kiért? Eszednél vagy?
 Megfordul, mereven lépked az ajtó felé.
 — Luca!
 Mintha nem hallaná... mintha itt se lennék. Mintha nem velem ölelkezett volna alig egy órája, mintha...
 — Hercegnősdit játszunk?
 Most megfordul. Én nem ezt a lányt ismertem... ezt talán soha nem láttam.
 — Én tisztán akarok élni. Ergo: lekoptam.
 — Tisztán! És éppen te. Mindenki tisztán akar... azt hiszed, más nem?
 — Azt se tudom, mit hadarok össze, csak beszélni, beszélni, most ne menjen el, így ne... — Éppen te nem bírálhatsz engem. Éppen, mert...
 — Mert?
 Lélegzethez jutok.
 — Te mivel indulsz neki, mondd csak! A tiszta életnek. Például.
 — A tapasztalattal. Amit itt szereztem. Például.
 Legalább úgy pörkööl a hangja, mint az öreglányé. Legalább. És most már nem tudom visszatartani.
 — A magnód! — kiáltom utána ostobán.
 Csak a kapucsapódás hangja válaszol, csak a május végi, szokatlanul fojtogató hőség üt mellbe, az indulat pedig tarkón ragad, bevonszol a házba.
 Anyám a heverőn ül, mint egy romhalmaz, mint egy tépett tollú, beteg veréb... Hogy rárontok, föl se néz. Most én fogom a kilincset hátratett kézzel, hogy majdnem letöröm, most én támaszkodom a betett ajtónak, mint ő szokott, ha tehetetlen, ez az azonosság megzavar, nem tudom mit mondhatnék. Ami fájjon, ami telibe találja.
 — Te! — szakad ki belőlem rekedten. — Te!
 Két karját összefonja ültében, így még kisebbnek, még jelentéktelenebbnek látszik, s himbálja a törzsét lassúdan előre, hátra.
 — Üss meg — mondja fakón. — Egyéb már nem hiányzik.
 Valami a torkom szorongatja... valami.
 — Bár soha ne szültél volna! Bár soha, soha, soha...
 Csak most emeli rám a tekintetét. A szemén különös, tompa, behavazott a kékség, száján ferde, örömtelen a mosoly.
 — Látod, ebben egyetértünk — válaszol, azután megint másfele néz, hangtalanul ringatja magát megállás nélkül, mint aki elvégezte a dolgát ezen a világon.
 És én tehetetlenül bámulom, se szólni, se mozdulni nem tudok már, látni se látok egyebet, mindössze a tőlem távolodó pompázatos házak, kocsik, lányok sorát, amint elködlenek, mintha sohasem lettek volna elérhető közelségben. Holott még mindig érzem tenyerem bőrén Luca hátgerincének minden porcát-csontját-gyöngyét külön-külön, meg se kell erőltetnem magam, még mindig érzem. Hát akkor miért? Hogyan? Ki érti ezt?